

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 14. aprila 1939

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

I. K.:

Politika s konjskimi zaočniki

V prejšnji številki »Slovenije« se je pečal Vaš »Opazovalec« pod naslovom »Slaba primera« s Topalovičevim stališčem zastran dogodkov v Slovaški in je prav dobro zavrnil njegovo razlago o tem, kakšni so bili vzroki za odcepitev Slovaške. Vaš »Opazovalec« pa je tudi ugotovil, da se je Topalovič smiselno po svoji razlagi izdal za pripadnika centralizma, čeprav tega izrečno ni poudarjal. Pisec teh vrstic misli, da razpolaga z nekoliko bližjim poznavanjem miselnosti tistih socialnih demokratov, ki se zbirajo okoli Topaloviča in ki se na naših tleh po navadi oglašajo v »Delavski politiki«. Ker je negotovost javnosti glede mišljenja posameznih skupin političnih delavcev v sedanjem stanju razvoja kočljiva, je potrebno in koristno, če se negotovosti odstranijo.

Do 3. VI. 1937 so socialni demokrati v naši državi uradno razglasili načelo državne in narodne edinosti za svoje. Sreten Jakšič je podčrtano izjavljal, da je socialna demokracija vedno bila za to načelo in da bo tako tudi ostalo. Do tega časa je socialna demokracija tudi razlagala navedeno načelo praktično tako, kot meščanske, dekretirane stranke unitarizma: sam Topalovič je februarja 1936 v Beogradu opravičeval samostojni nastop svojega seznama ob volitvah leta 1935. z okolnostjo, da je bil nosilec seznama združene opozicije dr. Maček in ne Davidovič. Topalovič dr. Mačka izrečno ni zato odklonil, ker je Hrvat, medtem ko bi bil nosilec Davidovič Srb, temveč zaradi tega, ker je Davidovič že pokazal, da je demokratičen politik. Ker pa je sedel dr. Maček v Sremski Mitrovici in samo od leta 1929. dalje dvakrat na zatožni klopi državnega sodišča za varstvo države, je bilo mogoče razumeti Topalovičevo poudarjanje Davidovičeve demokratičnosti samo v tem smislu, da dr. Maček — po mišljenju Topaloviča — pač še ni pokazal, da je demokratičen politik. Tako mišljenje je bilo pa vsakomur na oko nepravilno in je zaradi tega tudi vsakdo moral razumeti Topalovičevo razlikovanje drugače, kot je bilo izrečno, namreč res samo tako, da in ker je Maček — Hrvat, Davidovič pa ne samo Srb, temveč celo Srbijanec.

Ob pripravah za volitve 11. XII. 1938 so pripadniki JNS v Sloveniji s prepadenostjo zaznali za odločitev, da pojde JNS na seznamu dr. Mačka na volitve. Bili so in zavedali so se, da so opozicionarci, gorki opozicionalci, ali rekli so: Da, če bi bil nosilec seznama Davidovič, razumemo dr. Kramerja, nikakor pa nam ne gre v glavo, da se more dr. Kramer podrediti — »nekemu« dr. Mačku! Če to — porokovano pristno dejstvo primerjate z mišljenjem socialnih demokratov v letih 1935/37, smete skleniti, da so socialni demokrati na področju državne notranje politike samo za približno poldrugo leto bolj napredni kot tisti, ki so bili izprazni predstavniki unitarizma 6. januarja 1929, čeprav so osebnost prišli sodelovati šele 3. IX. 1931. Ta — zgolj časovna — razlika bi bila edina, ki loči socialne demokrate od unitarizma uradnih unitaristov — JNS in današnje JRZ.

V takratnih razmerah ne smemo pozabiti vendarle še na dvoje važnih okolnosti. Ena bo potrdila predvsem srbijansko razpoloženje Topaloviča, druga pa predvsem unitaristično stališče socialnih demokratov. V času, ko dr. Maček ni dokazoval demokratičnega mišljenja, stoječ pred sodiščem za varstvo države in sedeč na to v Sremski Mitrovici, ga je dokazoval Topalovič tako, da je bil delegat Petra Živkovića in Milana Srskića v Ženevi pri Mednarodnem uradu dela, in tako, da je bil Boška Jevtića izvedenec na balkanski konferenci. »Slovenec« je — o tistih časih seveda! — iz teh okolnosti večkrat sklepal na to, da vlada med JNS in socialnimi demokrati naravnost družinska ljubezen. Mi bi ne rekli tega, uvidevamo pa brez ovinkov, da je socialno stališče JNS le za bolj ali manj debelo inačico drugačno od socialnega stališča socialnih demokratov, ne pa iz-

razito nasprotno. To uvidevamo zaradi tega, ker je bila diktatura 6. I. 1929 socialno previdna, JNS režimi pa v nekem oziru socialno sentimentalni. Nobene teh lastnosti ne moremo pripisati režimu JRZ.

Druga okolnost pa tiči v najmanj štirikratnem poskusu Topaloviča in tovarišev, da bi jim bila po določbah zakona o družstvih, shodih in posvetih dovoljena dekretirana stranka, s čimer bi si za svoje voditelje pribavili med delavskim slojem prednostni položaj. Ker je po navedenem zakonu mogoče ustanoviti samo stranko, ki brezpogojno zastopa načelo državne in narodne edinosti, so vsi omenjeni poskusi po sebi dokazili vsaj dejanske privrženosti socialnih demokratov k temu načelu. Poskusi so se ponesrečili, ker se je križal namen socialnih demokratov z namenom režimov. Le-ti so hoteli imeti poročstva, da ne bodo iskali socialni demokrati pripadnikov, t. j. glasovalcev med delavskimi množicami znanega razpoloženja, socialni demokrati pa so želeli imeti dekretirano stranko vprav zaradi tega, da bi lahko svoje voditelje usidrali v teh množicah. To seveda ni šlo na noben način skupaj; takemu primeru se morajo zahvaliti, da so ostali v nezakonitem stanju, kar si smejo danes vpisati celo v dobro.

Ko vse to ugotavljamo, nimamo namena, moliti pod nos neprijetno — danes neprijetno — preteklost, temveč opisati dejstva, ki potrebujejo razlage. Že zgoraj smo namreč povedali, da igra važno vlogo dan 3. VI. 1937. Tega dne se je vrsila v Zagrebu konferenca zaupnikov socialnih demokratov, ki jim je poročal Topalovič o vtiskih, ki jih je dobil, ko je bival med svojimi češkoslovaškimi somišljeniki. In na podstavi teh vtiskov je Topalovič slovesno priznal, da je bila socialna demokracija zato, ker je zagovarjala načelo državne in narodne edinosti, na slabem, nepravilnem in zmotnem političnem tiru, in da bo morala to v bodoče popraviti. Popraviti tako, da bo odslej zasledovala drugačno politiko v narodnih vprašanjih. Tega dne je socialna demokracija na svoj način uradno zapustila načelo narodne in državne edinosti. Celotno vprašanje odslej se glasi: ali ga je zapustila tudi dejansko?

Trezen odgovor na to vprašanje mora biti — na žalost — še vedno negativen. Politika priznavanja zgrešene pretekle politike je zvezana z zelo počasnim napredovanjem v lastnih vrstah. Važno vlogo pri tej počasnosti in negotovosti razvoja igra način, kako je dotična politična skupina organizirana. O tem se bomo pobavili h koncu. Tukaj hočemo navesti nekaj značilnih podrobnosti. Lanskega maja so se v Sloveniji — po hvalevredni pobudi iz podeželja, ne iz Ljubljane — začeli razgovori med političnimi skupinami, o katerih je bilo mogoče domnevati, da so za demokracijo in — slovenstvo. (Pri nas je treba to seštevati, na žalost!) Pritegnjeni so bili tudi socialni demokrati. Razgovori pa niso prišli čez teoretično, čez besedno soglasje. Vsak poskus določnejšega prestopa v praktično uresničevanje soglasja se je naglo prevrnil v teoretiziranje. Ko je prišel razpis volitev 11. XII. 1938, se je razgovarjanje zaradi te nedovršenosti prejšnjih pogajanj samodejno spreminilo v pogajanje za volilni pakt. Pri teh pogajanjih so zastopniki socialne demokracije dosledno poudarjali, da se samo razgovarjajo, vežejo pa ne. To je trajalo cele tedne, dokler niso isti zastopniki čez noč, točno: v enem samem tednu, sklenili sporazuma z JNS.

Po sklenitvi tega sporazuma, ki bi bil za grenko ceno 10 mandatov JNS in 5 mandatov socialnih demokratov sicer poskrbel za to, da bi bili mandati mesta Ljubljane, ljubljanske okolice in krškega okraja v rokah unitaristične opozicije, če bi bil zmagal seznam dr. Mačka, je bilo takoj jasno, da prevladuje med socialnimi demokrati še danes večja miselna sorodnost in zaupnost do JNS, kakor do ostale, slovensko misleče in demokratične

opozicije. Kajti če bi zanikali ta razlog, da je tako hitro prišlo do njihovega sporazuma z JNS, medtem ko celi tedni razgovorov s slovensko demokratično opozicijo niso rodili nobenega sadu, bi morali naprtiti socialnim demokratom domnevo, da jim pri celi stvari ni šlo za stvar, temveč za mandatni račun. To domnevo odklanjamo, ker nam je ljube, da vidimo v socialnih demokratih ljudi, ki zastopajo določen program.

Miselna sorodnost in zaupnost med socialnimi demokrati in JNS ni samo zgodovinsko utemeljena, temveč tudi nasledek organizacije politične skupine socialnih demokratov. Le-ta je namreč sama centralistična, vsedržavna in ni zvezana po narodnih enotah socialnih demokratov. S to ugotovitvijo prehajamo na tisto jedro, ki se nam zdi glavno pri obravnavanju pogojev za medsebojno zaupanje različnih političnih skupin, ki bi hotele podpirati pravilno rešitev notranje političnih vprašanj.

Med te politične skupine se štejejo danes — upravičeno! — tudi JNS, socialni demokrati in Stanojevičeva skupina. Prvi so »legalno« organizirani v enotno stranko za področje cele države in poznajo samo »dele« enega naroda, drugi so bili prvi, ki so se v naši državi organizirali po načelih, ki jih je šele 1931 prisilno predpisal zakon o družstvih, shodih in posvetih, tretji so pa celo sodelovali pri ustanovitvi JRZ, ki je organizatorično povsem enaka JNS. Vsi so »vsedržavni« tudi po licu svoje organizacije.

Vsi so se pa pridružili politiki priznanja potrebe, da se rešijo najprej vsa notranje-politična vprašanja, in politiki priznanja obstajanja teh vprašanj šele v zadnjem času. Stanojevičeva skupina decembra 1935, JNS šele pred volitvami 11. XI. 1938, socialni demokrati pa nekako po 3. VI. 1937.

Na drugi strani političnih skupin stoje pa tisti, ki so tudi organizatorično — narodni, »plemenski«.

»Vsedržavne« stranke, organizirane med vsemi tremi »deli« enega naroda, bodo nosile v sodelovanje greh svoje organizacije. Upravičena bo zaradi tega proti njim določena mera nezaupnosti glede njih namenov, kajti težko se je pogajati s stališča samostojnosti Slovencev, Hrvatov in Srbov o bodočnosti le-tih ob sodelovanju s tistimi, ki po svoji prostovoljni organiziranosti stvarno zanikajo i Slovence i Hrvate i Srbe in jih stapljajo v jugoslovane. Težko se je razgovarjati z njimi, če se zavedaš, da hrani sporazum med tremi narodi v sebi nujnost prenehanja strank, ki bi bile enotne za področje vse današnje države.

Če navedene stranke želijo dokazati svojo pristnost, ko izjavljajo, da so za sporazum, bodo morale poseči v svojo lastno organizacijo. Stanojevičeva skupina se bo morala, ker je stvarno srbška, umakniti med Srbe, JNS se bo morala razdeliti v samostojne skupine Slovencev, Hrvatov in Srbov in že zaradi tega — izginiti s površja (njena organizacijska enotnost je namreč tudi edini razlog njenega obstanka), socialni demokrati se bodo morali »federalizirati«. Slednjim ne bo treba izginiti, ker centralistična strankarska ureitev ni obstojni razlog socializma, niti socialnega demokratizma. Uprav socialni demokrati imajo zaradi tega, ker njihov politični nauk ni nujno zvezan s centralizmom, temveč je z njim zvezan samo popačeni socializem, največ nade na zdrav in boljši razvoj v bodočnosti, kakor hitro se v državi take sestave, kakršna je naša, »federalizirajo«.

Socialni demokrati radi trdijo, da je v njihovih vrstah tolikšna demokracija, da se centralistična ureitev politične skupine niti ne čuti drugače, kot koristno. Taka ureitev jim porokuje baje boljše bojno sredstvo zoper to, da bi se sporazum spočil na »slovaški način«. O tem, kolikšna je demokracija v njihovih vrstah, soditi, nam ne kaže. Imamo pa o tem pač svoje mnenje, ki se ne ujema z njihovim. Ali to ne spada sem. Poudarjanje strahu pred izpačenjem sporazuma po »slovaškem zgledu« nasproti pripadnikom slovenske

demokratske opozicije pa moramo zavreči. Oni naj ta strah rajši upoštevajo takrat, kadar sklepajo volilne sporazume z uradnimi unitaristi. Tam je strah veliko bolj resen in utemeljen, ne pa nasproti pripadnikom slovenske demokratske opozicije, ki se tudi sama prav dobro zaveda, katera

poročstva morajo biti v resnici porokovana v vsej državi — demokratsko. Med ta poročstva pa spada prav zvezna organizacija takih strank, ki po svojem izven-narodnem namenu želi delovati čez območje posameznih narodnih področij. O tem naj razmišljajo!

Poučen zgled

Za velikonočno številko »Hrvatskega dnevnika« je napisal inž. Avgust Košutić daljši sestavek o političnem položaju hrvaškega naroda. V njem navaja tudi primer češko-slovaške republike, ki je v teh časih za vsakega poučen. Ta del sestavka zato navajamo v pouk zlasti vsem tistim neštetim političnim otrokom, ki si državne politike ne morejo predstavljati drugače, kakor kot nekakšno veliko učilnico ali vojašnico, kjer gre vse po enem kopitu in kjer ima zlasti samo eden pravico ukazovati, a vsi drugi dolžnost ubogati. Košutić pravi:

Prihaja nam velik primer, ki še mesec dni ni star, a daje ga nam usoda bivše češko-slovaške republike. Četudi je današnja državna organizacija, v kateri se nahaja češki narod od 16. marca, samo začasna, je vendar primer zelo poučen za nas in za druge.

Tudi Čehi so pred dvajsetimi leti v dogovoru s Slovaki in s pomočjo zahodne Evrope in Amerike osnovali svojo samostojno republiko, ki so jo imenovali Češkoslovaško. Ne samo, da so svojo državo tako imenovali, ampak so v tej državi začeli Čehi vladati in upravljati tako, kakor da so sami nad vsem gospodarstvom. Slovaškemu narodu niso priznali, da je poseben narod, ampak so rekli, da je to del enega naroda, ki se imenuje češkoslovaški narod. Medtem pa ni tega izmišljenega naroda nikoli Bog ustvaril. Praška gospoda ni dosti spraševala za pravo in pravico podrejenega slovaškega naroda, ker je računala, da imajo dovolj sile za svojo premoč. In vse svoje umske in telesne sile so organizirali, da branijo laž in krivico. Pri tem so tudi sami pozabili na svoj češki narod, ki so ga zamenjali z državo. Kdor bi jim bil ugovarjal, tega bi bili razglasili, da je zoper državo in izdajalec. Mislili so, da je država vse in da je treba njo zaščititi z zakonom. Niso pomislili, da je narod država in da za zaščito naroda ni bilo zakona. Slišali smo in vemo, kako se je ta napačna politika žalostno končala preteklega meseca.

Naj namesto nas rečejo sami Čehi o sebi, da slišimo, kako se jim danes vidijo stvari. Svoja razmiš-

I. K.:

Sto in sedemdeset tisoč

Poznavalci razmer so cenili število policijskih kazni, izrečenih na področju cele države od upravnih ali policijskih oblasti za prekrške, ki jih kaznujejo te oblasti, na stotisoč, na področju savske banovine same pa na petindvajset tisoč. Pri tem številu so mišljene — naravno — samo tiste kazni, katerih naložba je še »živa«, v spominu prizadetih in v učinkovanju izreka. Nobenega povoda namreč ni zato, da bi se štele v tej statistiki tudi tiste kazni, ki so že izvršene, izterjane in prebolene. Saj nima policijska kazen nobenih častnih posledic, in dodatno odpuščanje že prestanih, izterjanih in preboljenih kazni bi bila prazna slama, koristna kvečjemu za odstranitev kazenskih registrov v omarah policijskih oblasti in okrajnih glavarjev.

Spričo take ocene ni žel ministrski predsednik, ki se je dotaknil zadnje amnestije »političnih prekrškov«, ko se je oglasil k besedi v teku preračunske razprave v senatu, samo odobravanja s strani senatorjev, temveč je povzročil tudi veliko iznenadenje, ker je ugotovil, da znaša število s to amnestijo prizadetih kazni, torej še »živih« kazni na področju cele države stoisredemdeset tisoč, na področju savske banovine pa celih petdeset tisoč. Poznavalci razmer so se zmotili na področju cele države za 70 odstotkov, na področju savske banovine pa kar za sto.

Zato moramo biti spet hvaležni »Hrvatskemu dnevniku«, da je ob sedanjí amnestiji opozoril na dvoje okolnosti:

1. da ne pomeni visoko število z amnestijo prizadetih policijskih kazni samo določeno mero volje, da se krivice popravijo, temveč tudi to, kako v visoki meri so se krivice uprizarjale samo na enem terišču: na področju kaznovalne oblasti upravnih uradov;

2. da sme biti ta amnestija pač le ena izmed mnogih potrebnih mer za popravilo storjenih krivic, ne pa edina.

Ne da bi se posebej ukvarjali z upravičenostjo teh dveh opozoritev — ta je pač na dlani —, mislimo, da veljajo amnestijski ukrepi v vsakem primeru po pravici kot mera za popravilo krivic. Zato je zanimivo preučevanje, kakšne vrste kazni so z zadnjo amnestijo izbrisane in kakšne vrste prekrški so z njo, da pritegnemo uradni jezik, »izročeni pozabi«.

Prekrške, kaznive po upravnih oblasteh, smemo razdeliti — v danih razmerah, porojenih leta 1929., — na dva velika razreda:

šljanja prinašajo javno po vrsti vsi češki listi, izhajajo iz stvarnega stanja, da danes njihne države ni več. Tako piše med drugim ugledni in najrazširjenější praški dnevnik »Narodni Politika« tole:

»V dvajsetih letih našega državnega življenja smo se skoraj odvadili, misliti na češki narod. Z nenavadno lahkomisljenostjo smo izpolnjevali razne uradne spise z besedo Čehoslovaki, ko so nas vpraševali za narodnost, in vživel smo se v to umetno predstavo »češko-slovaškega« naroda tako, da nam je bilo to isto kakor češko-slovaška država.

Ne bili bi odkriti do sebe samih, če bi hoteli zagovarjati vse napake, ki smo jih s tem »češkoslovaštvom« napravili ne samo nad drugimi narodi te države, ampak — bodimo popolnoma sebični — tudi nad samimi seboj. »Češko-slovaška narodnost«, ki je nastala kot umeten pravni pojem za časa prevrata, ni imela nobenega izročila ne preteklosti, ni imela zgodovine, ni zrasla iz globokega narodnega prepričanja, in zato je ostala tako površna, kakor je tudi bila površno narejena. Bil je to paragraf, prilepljen na dušo naroda. Ta izmišljena narodnost se ni mogla navezati na duhovno izročilo češkega naroda, niti ne slovaškega naroda, bila je sama ob sebi prazna beseda, ki bi ji bilo šele dodatno treba dati vsebino. Tako je nastala tista »češko-slovaška ideologija«, tisti usodni pojem, ki ga ni nihče razumel, niti pri nas niti v tujem svetu... Edina rešitev za narod je v tem, da se ta narod zave...

Nikar ne mislimo na tiste, ki so se zaradi svoje pokvarjenosti sami izključili iz naroda. Takih je pri vsakem narodu, a ne samo pri nas. Toda ni se jih treba bati narodu, ki je tako številen in v svoji duši tako močan, kakor naš narod. Zdaj gre za nekaj drugega, česar nam je največ treba, a to je edinstvo naroda. Za nič drugega torej ne gre, kakor da nam bo jasno, da naš položaj ne more več prenašati tega, da vleče vsak na svojo stran, ker se na tak način samo razbija narodna edinstvo. Prekletstvo posameznika je hudo, ali še hujše je prekletstvo naroda, ki meče iz svoje srede tiste, ki mu škodujejo...

V prvi razred bi dali tiste, ki jih poznajo pravni redi vsakere moderne birokratične države, na pr.: cestno-policijske prekrške, prekrške policijske ure, prirejanje plesov v gostilnah brez dovoljenja, gozdne prekrške in obrtne prekrške; čeprav so tudi taki prekrški ob nekih pogojih sredstvo tiščanja režimu nevšečnih ljudi, bi pa bilo vendar-le prekomerno, imenovati to vrsto prekrškov »politično«.

Za to vrsto prekrškov prihranimo drugi razred, ki ga hranijo pri nas prekrški po dr. Marušičevi naredbi iz leta 1932., razširjeni februarja 1936 po dr. Korošcu na področje cele države, nadalje vsi prekrški iz čl. 74. in 78. zakona o notranji upravi in zlasti prekrški po zakonu o društvih, shodih in posvetih.

Ob prekrških prvega razreda so pritožbe zelo redke, njihov uspeh pa še redkejši. Zaradi tega se kazni za te prekrške v kar najkrajšem času izterjajo ali jih kaznovanci odsedijo. Amnestija je v takih primerih zamogla praktično učinkovati le pri tistih primerih, koder je bila kazen komaj pred kratkim izrečena, torej se še ni izterjala, ali pa zaradi še ne rešene pritožbe ni postala pravomočna. Kazni teh prekrškov tudi nimajo »živca«, ne ostanejo v spominu in so — če ni tistih določenih pogojev — po večjem vsaj formalno upravičene. Domnevati smemo z vso upravičenostjo, da v številu stoisredemdeset tisoč takih »živih« primerov ni veliko. Pri našem pravem redu imajo namreč upravne oblasti za izrabo kaznovalne pravice ob »političnih« prekrških toliko pravnih norm na razpolago in tako splošnih, da jim niti ni treba poseči po kazenskih normah za prekrške prvega razreda.

To pomeni, da gre pri številu stoisredemdeset tisoč v pretežni meri in skoraj izključno za »politične« prekrške, t. j. za tiste iz drugega razreda, in še to za take iz zadnjega časa.

Da je tako, na to nas opozori še neka okolnost.

V teku režima kresne noči 1935 so bile izdane amnestije dne 29. VI. 1935, dne 18. VII. 1935, dne 1. XII. 1935, dne 5. I. 1937 in dne 29. XI. 1937. Od vseh teh amnestij meri samo tista z dne 29. VI. 1935 na »politične prekrške«, kakor jih tudi izrečno oznamuje. S to amnestijo so bile amnestirane vse policijske kazni »političnih prekrškov«, storjenih v času od 6. II. do 29. VI. 1935.

»Politični prekrški«, storjeni in kaznovani ob volitvah z dne 5. V. 1935 v času med 6. II. in 29. VI. 1935 so pa bili ali prekrški po dr. Marušič-dr.

Modno blago

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

Korošcevi naredbi ali prekrški po čl. 74. in 78. zakona o notranji upravi ali pa prekrški po zakonu o društvih, shodih in posvetih.

Iz tega sledi, da so predmet sedanje amnestije skoraj samo le »politični prekrški«, storjeni po 29. juniju 1935. Prvič zaradi tega, ker so bili »politični prekrški«, storjeni pred 29. junijem 1935, ali amnestirani z amnestijo z dne 29. VI. 1935, ali pa že tako konsumirani, da niso bili več »živi«, drugič pa zaradi tega, ker je po načinu poslovanja upravnih oblasti popolnoma izključeno, da ne bi že bile izvršene in konsumirane vse policijske kazni, izrečene zaradi drugačne vrste prekrškov. Upravno kazensko postopanje s poslovanjem druge stopnje (ob pritožbah) vred traja največ tri mesece.

Drugače je pa to pri »političnih prekrških« v ožjem smislu besede. Tu ni mogoče določiti nekakšne povprečne dobe trajanja poslovanja oblasti. So primeri, ko je poslovanje bliskovito, so primeri, ko je polzevo.

Pisec teh vrstic — prosim, ne vzeti tega za baharijo — je bil v zadnjem času kaznovan dvakrat. Prvič po zakonu o društvih, shodih in posvetih na denarno kazen 2.500 din, drugič po členu 74. zakona o notranji upravi na denarno kazen 500 din. V skoraj istem času je bil kaznovan po čl. 74. zakona o notranji upravi v istem kraju tovarniški delavec z denarno kaznijo 150 din. Proti odločbam sta se pritožila oba na drugo stopnjo. V primeru pisca druga stopnja pritožb sploh ni rešila in je poslovanje ugasnilo — s sedanjo amnestijo, ki je na ta način prihranila piscu čast plačila zneska 5000 din v obče-koristne namene, bodisi v državno blagajno, bodisi za občinske rezeve. V primeru tovarniškega delavca pa je druga stopnja pohitela in kazen potrdila.

Vsi trije delikti so bili izvršeni v času volilne borbe za volitve z dne 11. XII. 1938. Druga stopnja je potrdila kazen tovarniškega delavca, ko se je že spremenila vlada in ko so bili že napovedani ukrepi ministrskega predsednika za popravilo krivic, s čimer je vsakdo v prvi vrsti mislil tudi na amnestijo policijskih kazni, naloženih za dejanja v volilni borbi opozicije. Kaznujoči policijski komisariat je navzlic temu pospešil izterjavo kazni v znesku 150 din tako, da je postavil dotičnega delavca pred alternativo, ali ostane v zaporu, kamor je bil že priveden, ali pa plača. Kot dober družinski oče sedmerih otrok je rajši plačal. Za tega »prekršnika« amnestija ne pomeni drugega kot teoretičen izbris okolnosti, da je bil obsojen.

Ker je vložil tožbo na upravno sodišče, upamo zaradi števila otrok, ki jim ima, da bo dobil od izterjanih 150 din vsaj okrog 10 din nazaj. Za pritožbo je plačal namreč takso 30 din, za tožbo na upravno sodišče takso 100 din, in za prilogo k tožbi 4 din, kar da skupaj 134 din, za poštnine je izdal najmanj 5 din, to da skupaj 139 din, in ko mu bo finančna direkcija vračala kazen 150 din, mu bo odbila vsaj 0,75 din za »priznanično takso«. Tako bo dobil res 10 din nazaj.

Za tiste, ki jim je bila čast plačila kazni prihranjena, je zavest tega prihranka zelo težka. Najkrajše razmišljanje nas dovaja do skušnje, da pri »političnih« kaznovanjih ne trpijo škode tisti, ki jim je bila priznana visoka krivda in zato denarna kazen v visokem znesku, temveč tisti reveži, ki jih je veliko več in ki se jim naloži denarno izražena »nizka« kazen. Od teh se namreč kazni dejansko izterjajo bodisi v denarju, bodisi v obliki zapora, medtem ko se visoke kazni v največ primerih sploh ne izterjajo.

Z etiko različno hitrega poslovanja ob pritožbah zoper kazni za prekrške, ki so bili izvršeni v istem času, se danes še ne moremo pečati, ker smo navezani samo na domneve, teh pa vsaj zaenkrat še ni zdravo spravljati na tiskani papir. Vsekakor pa omogoča različno hitro poslovanje različno obravnavanje, čigar krivico čutijo — če so pošteni — gotovo tisti moralno najtežje, ki jim je amnestija praktično koristila.

Po navodilih ministrskega predsednika sodeč, sedanja amnestija ni edina mera popravljanja krivic, temveč le ena izmed mnogih. Kot prva se nam v tem pogledu vsiljuje potreba amnestije

sodnih kazni zasebnikov za prestopke v teku volilne borbe, ki se kaznujejo na uradni predlog. Vendar naj o tem razmišljajo poklicani, ki izjavljajo, da o tem že razmišljajo.

Že samo zgoraj našeti primeri nam razložijo, v kako redkih primerih je bila sedanja amnestija praktično učinkovita, v kako redkih primerih je torej še pravočasno mogla prihraniti ali odstraniti, če ne krivcev, pa vsaj ostrost.

Zato je naloga poštene slovenske javnosti, da podpira prizadevanja za uresničenje nadaljnjih in učinkovitejših mer, ki naj popravijo krivice. Ali pri tem podpiranju se mora slovenska javnost zavedati tudi merila, ki naj narekuje ukrepe.

Če bi se pa omejevali ukrepi za odpravo krivic le na to, bi ostala nepopravljena vsa težka in moreča množica krivic, ki so bile zagrešene nad slovenskim delovnim ljudstvom in malimi brezimenimi Slovenci.

Edina izjema v tej smeri je tisti poskus JNS, poseči po voditeljih nasprotnega tabora, ki se je izcimil v konfinacijo štirih politikov — brez vsake zakonite podlage. Takrat je JNS grešila enkrat proti načelu, da se pišejo politični obračuni na koži malih ljudi, pa se ji je tudi ta zgrešitev spopela zaradi tega, ker je svoje dejanje tako obupno nespametno izvedla. Samo takrat.

Da je tako, vidimo na naše začudenje v samem »Slovencu« z dne 22. III. t. l. Tam poroča izobraženec, profesor, o tem, kako je bil dvakrat premeščen in dvakrat upokojen. Prvič je uspel pred Državnim svetom. Zato je JNS — o tem bo vedel natančneje poročati takratni njen senator dr. Ravnihar, sedanji podžupan JRZ v Ljubljani — spravi-

vila v zakon tisti strahoviti bič za uradništvo, ki pravi, da sme uradni predstojnik odsloviti državnega uradnika iz službe po — svobodnem preudarku. Tako je JNS takrat zaprla usta Državnemu svetu in ponovila premestitve in upokojitve, ki jih je Državni svet razveljavil, ker ni našel že v § 104. uradniškega zakona diktature prostega preudarka uradnih predstojnikov.

Ali tisto, zaradi česar se »Slovenec« čudimo, da meče krivico nad tem profesorjem in drugimi z enako usodo na svoje predhodnike, ni okolnost, kako je postopala s temi ljudmi JNS, temveč okolnost, ki jo ta profesor v »Slovenec« zatrjuje glede sebe in še nekaterih drugih: da je še danes tam, kamor je došel pod peto JNS, namreč predčasen upokojenec. Njemu in drugim prizadejana krivica še ni popravljena, čeprav že pet let ni več mogočnikov iz JNS.

Zbadajoči prepričanje med takimi nasprotniki zaradi storjenih krivic lahko — to pove razločno primer gornjega profesorja — rodi tako popravljanje krivic, ki ga imenujemo drugače kompromis med dvema strankama, medtem ko bi ostale malim ljudem prizadejana krivice — nepopravljene. Prav tako »popravljanje« krivic je treba preprečiti. Pravilna poprava krivic obstaja v sledečem vodilu: tisti, ki so sami izvrševali krivice, kakor hitro so imeli priložnost za to, nimajo pravice zahtevati, da se njim prizadejana krivica popravi, temveč morajo odgovarjati za krivice, ki so jih sami ali po svojih organih prizadejali onim, ki se proti krivici niso mogli braniti; le-tim pa se mora dovoliti prejšnje stanje in povračilo stvarne škode. Samo tako ravnanje bo dalo ljudstvu občutek, da se vrača — pravica.

Za centralizem se boje

Ni dvoma, nacionalnemu centralizmu in vsej okoli njega zbrani gnolobi se bliža konec. Samo za to še gre, če so poštene sile v naši državi močne dovolj, da opravijo hitro z njim. Ne smemo si namreč prav nič prikrivati, da se je znalo centralistično nacionalstvo pri nas tako močno zasidrali, da je težak boj z njim. Zmeraj ima tudi dovolj opričnikov, ki so pripravljeni biti v njegovi službi, pri čemer je za stvar seveda vseeno, če delajo tako iz navedenih ali umske nezadostnosti.

Kdor je zasledoval razmah in rast našega centralizma, ta je lahko opazoval, kako je znal zmeraj skrivati svoje samopašne namene za raznimi domoljubnimi in državotvornimi gesli. Ob uvedbi vidovdanskega centralizma so naravnost grozili z veleizdajalskimi kazenskimi pregoni tistim, ki bi utegnili dvomiti nad njegovo zveličavnostjo. Kajti centralizem in država da sta eno, tako so sprevrčali pojme. Kolikor se je le dalo, so se po teh skrotovljenih pojmi tudi ravnali. Pa še danes se ravna in delajo po njih.

Danes je tako rekoč uradno priznано, da je bil vidovdanski centralizem prava nesreča za našo državo. Kajti ni je stvari, ki bi mogla bolj odtujevati vse tri državne narode med seboj, kakor ravno centralizem s svojo korupcijo, hegemonizmom, neenakopravnostjo, stvarmi torej, ki so povezane z njegovim bistvom in zmeraj njegova nujna vsebina. Človek bi zategadelj mislil in po vsaki zdravni pameti moral pričakovati, da se bodo združili vsi, ki jim domoljubje ni puhla beseda, pa opravili s centralizmom in ga odpravili takoj, brez odlaga, brez ugibanja in premisslavljanja.

Toda centralizem je vedel, kaj je delal. Na vse konce je razpregel svoje mreže, povsod si je ustvaril preužitkarje, katerih tvorni obstanek je odvisen od njega. Takim preužitkarjem ni težko dopovedati, da sta njegov preužitek in domovina, če že ne eno, pa vsaj v najbližjem sorodstvu. In ker čutijo, da jim gre za preužitek, verjamejo radi, da je domovina v nevarnosti. Če pa je domovina v nevarnosti, tedaj naj stopi nazaj vprašanje: za ali proti centralizmu. V dneh nevarnosti so vendar to samo nevažna vprašanja.

Z zdravno pametjo sicer nima tako umovanje prav nobene zveze. Kajti pamet pravi, da slabi vsaka slaba stvar sleherni organizem in mu spodjeda njegovo moč. Ko pa je organizem oslavljen, mu tudi najlepši pozivi ne bodo vlili moči in zupanja. Treba je torej najprej tisto slabo stvar odstraniti, izrezati. Potem šele zadobe taki pozivi pomen in smisel.

A najbolj velja to vodilo zdrave pameti za najslabšo stvar, ki smo jo kedaj doživeli, za jugoslovenski nacionalni centralizem.

Kljub jasnosti in neovrnosti teh stvari pa prinaša »Slovenski narod« od 11. t. m. poziv nekoga beograjskega vseučiliškega profesorja dr. Mihajla Ilića, v katerem beremo takšne besede:

In kakor da se nič ne dogaja okrog nas in med nami, kakor da živimo na kakem otoku, oddaljenem od vulkanov, se mi še vedno med seboj prepiramo o doktrinah in načelih, še vedno se ločimo v nazorih tudi glede manj važnih vprašanj, še vedno stojimo na tribuni govornika, izgubljač iz vida danes najvažnejšo stvar: varnost vseh nas. Osupnemo, ko vidimo, da je kdo padel, a nato krenemo zopet na staro pot. Toda kakor je pri posamezniku najvažnejša stvar življenjska stvar, prav tako je tudi pri državi najvažnejša

stvar varnost naroda, zunanja varnost. Pri tem poslu se moramo zbrati vsi složno, takoj, brez omahovanja, brez odlaganja. Vse drugo je manj važno danes in naj je treba za to tudi skrajnih žrtev. To je naš današnji imperativ in kdor ga ne čuti v vsej njegovi veličini, ta greši proti sebi in proti družbi. Dolžnost vseh poštenih političnih ljudi je, pa naj se oni še tako načelno ali programsko razlikujejo, da danes sprejmo kot geslo: združenje vseh zdravih narodnih sil brzo in odločno zaradi zagotovitve splošne varnosti...

Moramo reči, da takega sprevračanja resnice

Opazovalec

Prepovedano je roditi

(Dopis.)

Svoje dni smo opozorili in razložili, da ne gre vzrokov, ki so odločilni za nazadovanje rojstev v Sloveniji, enačiti z vzroki, ki veljajo za Švico. Na podlagi naših navedb je pa lahko vsak sprevidel, da stvar ni tako preprosta, kakor so si jo nekateri predstavljali. Mi se na stvar ne bi več povračali, če ne bi bili medtem zvedeli za nov vzrok našega nazadovanja rojstev, ki je takšne narave, da zanj ne moremo najti niti primerne oznake.

Zvedeli smo namreč, da je pri nas celo prepovedano mladim poročenim ženam roditi. Marsikomu se bo to zdelo nemogoče, toda stvar je na žalost prav resnična. Mi imamo v svoji sredini velika podjetja, katerih nameščenke se brez dovoljenja uprave podjetja ne smejo poročiti. Do sedaj smo bili prepričani, da se pri takšnih podjetjih prošnje nameščenk za dovolitev poroke rešujejo tako, da se poroka dovoli ali pa ne dovoli. V tem primeru bi bila pač potem stvar nameščenke same, da opusti misel na poroko ali pa zapusti službo.

Toda mi smo se motili. V resnici se takšne prošnje rešujejo tudi na način, ki ga ne bi pričakovali. Nameščenki se namreč dovoli poroka pod pogojem, da ne bo imela otrok; brž ko bi rodila, izgubi službo. Pri naših razmerah, ko večina moških ne zasluži toliko, da bi lahko primerno vzdrževali svojo družino, je razumljivo, da naša dekleta pristajajo tudi na takšne pogoje poroke. V strahu za svojo skromno službo se seveda teh pogojev potem tudi držijo.

Na tak nasilen in nemoralen način se omejujejo rojstva našega naroda celo tam, kjer bi to najmanj pričakovali. Kdor se hoče tedaj zanimati za prave vzroke nazadovanja rojstev pri nas, jih bo našel prav lepo število. Mnoge izmed njih pa bi se dalo odstraniti s primerno podrobno kritiko in drugimi stvarnimi ukrepi. Nikakor pa ne bomo prišli naprej s preprostim postavljanjem trditev, ki smo jih pobrali s tujega polja.

Rajh in država

Velikonočna »Tagespost« piše pod naslovom »Vstajenje rajha« (vladarstva):

Rajh je več ko država. Nemška država je tam pri kraju, kjer leži zadnja nemška njiva. Rajh pa sega dalje in obsega tisti večji tudi od drugih narodov naseljeni prostor, ki potrebuje nemškega vodstva, da

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

in dejstev tudi med jugoslovenci ne zmore vsak. Ker hočemo pravico, pravi Ilić, da se »prepiramo o doktrinah in načelih«, ker hočemo, da se že kedaj neha izkoriščanje Slovenije s tem, da plačujemo leto za leto do 3/4 milijarde čez svoje potrebe, meni Ilić, da so to »manj važna vprašanja«. In seveda bi še rad, da bi takih za centralizem in Ilićevo osredje tako sitnih vprašanj ne našenjali, ampak da bi se takoj centralistično raje »vsi zbrali, takoj, brez omahovanja, brez odlaganja,« pa dali vsem centralističnim zajedavcem, da morejo še nadalje gomiliti naš in hrvaški denar in se bogatiti z njim.

Tisti, ki mu je za bratovsko sožitje vseh treh državnih narodov, bi sicer govoril, moral govoriti precej drugače, tako bi se nam zdelo. Moral bi reči hegemonistom in centralistom, naj vendar ne zagovarjajo načel in doktrin, ki Slovence in Hrvate z vsakim dnem bolj odbijajo. Povedati bi jim moral, da je vprašanje enakopravnosti hudo važno vprašanje, da brez nje ne bo nikoli edinosti med nami, a brez te edinosti da tudi zunanje varnosti biti ne more.

Pa seveda, če bi tako govoril, bi Ilić ne bil jugosloven, ki je, in ne bi od strani in po ovinkih zagovarjal centralizma, a »Slovenski narod« bi teh nacionalnih modrosti ne čeblijal za njim.

pride do prava in reda. »Rajh« je beseda, ki je nima noben tuj jezik in ki se zaradi tega nikoli ne da prav prevesti. Če reče Anglež »empire«, tedaj je to v osnovi drugo pojmovanje o moči in gospostvu kakor ono, ki ga oznamuje Nemec z besedo rajh.

Samo ugotovimo naj na tem mestu, da je graški list izumil to razlago šele zdaj, po zasedbi Češko-Slovaške. Prej take razlage tudi v nemških nacionalnih listih ni bilo. Še manj pa je bilo v nemški državoslovni znanosti prejšnjih dob. Kdor bo pogledal v obširne nemške državoslovne knjige ali slovarje, ta bo povsod lahko bral, da dosledno istijo na primer nemški »rajh« in angleški »empire« in da tako tudi besedo razlagajo in prevajajo.

Težave z nemško trgovino

Tajnik Zveze industrijcev dr. Golia je na seji njene uprave poročal tudi o težavah prometa z Nemčijo. Kakor beremo v »Trgovskem listu«, je povedal tole:

Zaradi nenadnega padea klirinške marke so bili nekateri naši lesni izvozniki občutno prizadeti. Glede plačilnega prometa z Nemčijo so pritožbe na dnevnem redu. V nekem primeru je nemški kupec poravnal račun za blago, ki je bilo izvoženo meseca novembra 1938, v mesecu decembru pa je obračunska blagajna plačilo zavrnila, češ da je kontingent prekoračen. Dotični nemški kupec je izvršil vnovično plačilo februarja 1939, pa je bilo tudi to vnovično plačilo zavrnjeno. Na zadnji seji Stokovnega odbora za lesne proizvode se je ugotovilo mnogo sličnih primerov. Jasno je, da se tu izigravajo interesi naših lesnih izvoznikov, pri čemer posebej poudarjamo, da je v

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosedanja naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list stvarno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Uprava tednika »Slovenija«

vseh teh primerih pristojno nemško uradno mesto izdalo devizno potrdilo ter je smel torej naš izvoznik upravičeno domnevati, da sme blago odpredati brez vsakršnega rizika glede plačila. V stvari smo osebno posredovali pri Narodni banki, ki je stopila v stik s pristojnimi nemškimi mesti, ter nam je dala pri zopetni intervenciji zagotovilo, da se od 1. aprila t. l. dalje taki primeri ne bodo več ponavljali. Razpravo o teh in sličnih pritožbah bomo pokrenili na zasedanju Nemško-jugoslovanskega lesnega odbora v Würzburgu. Zaradi predolgih plačilnih rokov je padlo zanimanje naših lesnih izvoznikov za nemški trg.

Bodočnost slovanstva

Pod tem naslovom beremo v »Slovenskem listu«, ki izhaja v Buenos Airesu v Južni Ameriki, tudi tole:

Profesor v Rigi, Walter Scubart, je napisal zanimivo knjigo »Vzhod in zahod«. V njej razpravlja o evropski kulturi, znanju, moči in nasilju. Vzhod mu je posebej zanimiv v ruskem človeku, v Slovanu sploh, in slovanstvu napoveduje veliko bodočnost. Iz njegove knjige posnemamo:

Rusija, prihodnja Rusija, je osvežujoče vino, ki more obnoviti izžupanost sodobnega človeštva. Evropa je trpežna posoda, v kateri se vino shranjuje. Brez trdnih posode, ki ga drži, more vino izteči v zemljo, in brez vina, ki ga napolnjuje, ostane dragoceni vrč prazen, mrzel predmet razkošja brez porabe. Samo če se vino in vrč najde, se more človeštvo napojiti.

Ne Evropec, temveč Rus ima vse tisto, iz česar more človek izpolniti svoje večno poslanstvo. On je usmerjen k absolutnemu, občutljiv je za celotnost sveta, mesijansko dušo ima. Zato trdimo z vso odločnostjo: V glavnih vprašanjih življenja si mora izbrati Evropec Rusa za zgled, ne obratno. Če hoče Evropec najti pot k večnim ciljem, mora prevzeti rusko - vzhodno vrednotenje sveta. V tem smislu je zahteval Dostojevski, da mora biti vsak zemljan najprej Rus.

Anglež hoče svet kot tovarno, Francoz kot salon, Nemec kot kasarno, Rus kot svetišče. Anglež hoče plen, Francoz slavo, Nemec moč, Rus žrtev. Anglež hoče od človeka zaslužiti, Francoz mu hoče ugajati, Nemec poveljevati, le Rus noče ničesar. On noče izrabljati svojega bližnjega kot sredstvo sebi v korist. To je središče ruskega bratovstva, ki je evangelijska bodočnost. Ta bratovska misel je velika pravna protisila proti latinskim idejam o človeku in državi sile. Ruski človek kot nosilec novega solidarizma je edini, ki more rešiti človeštvo individualizma nadčloveka in kolektivizma množičnega človeka, to je fašistične ali proletarske diktature.

Naš čas se pogosto upravičeno primerja s koncem nekdanjega Rima. Toda ne mislimo samo na skupnost senc, ker obstajajo tudi svetle skladnosti. Tudi takrat so si šle sile vzhoda in zahoda v usodnem zagonu nasproti. Grški in egiptovski nauki so prišli do Partov in Kitajcev. Staroindijska modrost je šla preko Nila na zahod, kult Izide, Mitre in evangelij Nazarenca so dosegli rimsko glavno mesto, središče propadanja. To je bila doba protislovij, prepadov in prehodov, umiranja, izkaženosti, pa tudi doba mesijanskih obljub. Enakega načrta je tudi dvajseto stoletje. Nova doba se bliža s sodnim dnem in vstajenjem.

Vprašanje sodobne vzgoje

V obzorniku »Kritika sodobne šole in vzgoje« delo Fran Samec tele zanimive pripombe k vprašanju novodobne vzgoje:

Velik je tudi pogum, s katerim citirajo izreke slavnih mož o stari šoli ter jih obračajo v svoj prid. Kdor količkar pozna delo pokojnega prezidenta Masaryka, bo vedel, kam je meril s svojo obsodbo šole. Da ni bilo ravnanje avstrijskih šolskih oblasti, ki so dostikrat imele šole za ponemčevalnice, Masaryku všeč, je razumljivo. Vedel je, da se na tak način značaji ne vzgajajo. Tudi vemo vsi nekdanji študentje, da je bila prepoved politike v šoli gola pretveza za druge narode, da so pa Nemci po mili volji politizirali. (Morda se kaj podobnega godi ponekod tudi v sodobni šoli.)

»Toda kljub temu so znali stari profesorji mladino vzgajati in so tudi vzgojili mnogo več in trdnjejših značajev kakor sodobna šola. Včasih so bili naši akademiki, ki jih je bilo le nekaj deset, zagovorniki vseh vidnejših narodnih gibanj, danes, ko gre njihovo število v tisoče, se zdi, da jim je po večini najvišji ideal, prodati se kar najhitreje za kosček kruha. Vsaj brezposelne absolvente bi bilo dobro poslati za nekaj let na Kitajsko!

Toda pustimo našo mladino in pogledimo na Dunaj, ki je bil za moderno šolo prava obljubljen dežela! Kaj so tam vzgojili! Kdor je poznal predvojnega Dunajčana, meščana ali delavca, se mora res čuditi, da se rod tako hitro izprevrže in zgubi ves svoj značaj.

Res, treba bi bilo pogledati, če šolski reformator Glöckel še tako leži v grobu, kakor so ga bili položili. Če se morda ni obrnil, kakor pravimo, ko vidi, kakšno pokolenje so vzgojili njegovi pomočniki. — In na tako šolstvo naj bi bil mislil Masaryk?

Tudi besed drugih mož si ne smemo kar na slepo razlagati kot obsodbo »stare šole«. Kako so pa otroke včasih pripravljali na šolo? Odkar se je zavedel, je slišal vselej, kadar je napravil kako nerodnost, lepe

obljube: »Le čakaj, saj boš kmalu šel v šolo, ti bo že stari šolmašter uro navil!« In ko je res prišel tisti čas, so otroke gnali v šolo kakor tele v klavnico. Joka in tarnanja ni bilo ne konca ne kraja. — Vse je bilo od učitelja odvisno. Če si je ta znal pridobiti srca otrok, je bilo kaj kmalu dobro; če pa so otroci dobili človeka, kakor na primer Cankar popisuje svojega nadučitelja, so ostali šoli sovražni in proti nji uporni. In taki bi bili ostali, pa naj bi se bil vršil pouk po kakršni koli metodi.

Dr. I. Š.

Društvo slušateljev univerz in društveni zakon

Bržkone se čitatelji »Slovenije« še spominjajo razsodbe Upravnega sodišča, ki smo jo objavili v novoletni številki in s katero je Upravno sodišče v Celju z odlično argumentacijo ugodilo tožbi g. Bajuka Staneta, kandidata prava v Ljubljani, in razveljavilo kot nezakonito odločbo banske uprave v Ljubljani. Leta je namreč zavrnila pritožbo g. Bajuka proti odločbi policijske uprave v Ljubljani, ki ga je kaznovala z denarno kaznijo din 500.— ali na deset dni zapore, ker kot predsednik Slovenskega kluba na univerzi ni prijavil policiji dveh sestankov členov kluba s predavanji, ki sta se vršila pri »Štruklju«.

Proti razsodbi Upravnega sodišča je vložila banska uprava pritožbo na Državni svet, ki je sedaj razsodil tako-le:

Državni svet kraljevine Jugoslavije, št. 1769 39,
14. februarja 1939, Belgrad.

V imenu Njegovega Veličanstva Petra II.,
kralja Jugoslavije,

je Državni svet v I. oddelku, sestavljenem od predsednika Državnega sveta dr. Sagadina Štefana kot predsednika oddelka, členov: dr. Supila Djiva, Perkovića Ante, Kovačevića Nikole, Stefanovića Jovana in tajnika Kamarića Mustafe po tožbi Banske uprave dravske banovine v Ljubljani proti razsodbi Upravnega sodišča v Celju z dne 21. XII. 1938, št. A 213/38-9, s katero je bila zaradi tožbe Bajuka Staneta, kandidata prava v Ljubljani, uničena odločba Banske uprave v Ljubljani z dne 27. V. 1938, št. II. 3119/1 zaradi kazni po § 36. zakona o društvih, shodih in posvetih, na osnovi čl. 37 in 41 zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih in z ozirom na zakon o taksah, dne 17. februarja 1939

odločil:

Pritožba se zavrne kot neosnovana.

Razlogi:

Potem, ko je pregledal pritožbo, napadeno razsodbo in druge spise, ki se nanašajo na ta predmet, je Državni svet ugotovil, da je pritožba neutemeljena iz tistih razlogov, ki so navedeni v napadeni razsodbi.

Razen tega predpisuje uredba o udruženjih slušateljev univerz iz leta 1934. v svojem čl. 38. tudi to, da se morajo občni zbori členov udruženj praviloma vršiti v univerzitetnih prostorih, medtem ko glede ostalih sestankov univerzitetnih slušateljev uredba ne predpisuje ničesar. Zato je treba argumenta a contrario iz predpisa čl. 38 uredbe skleniti, da se smejo drugačni sestanki skladno z uredbo in društvenimi pravili sklicevati in imeti, z dovoljenjem univerzitetne uprave, tudi na drugih krajih izven univerzitetnih prostorov, ne da bi jih bilo treba prijaviti policijski oziroma upravnim oblastem.

To pa med drugim ne pomeni, da splošna uprava, oziroma policijska oblast ne bi smela nadzorovati delo v takih primerih, kolikor se ji to zdi potrebno, temveč samo, da za slušatelje univerz, členov posameznih odobrenih udruženj, ne obstaja zakonita obveza, da jim te sestanke naznani.

Okrogli pečat Državnega sveta.

Tajnik: Predsednik I. oddelka Drž. sveta:
M. Kamarić l. r. Dr. Sagadin l. r.

S to razsodbo Državnega sveta je dokončno razčiščeno zelo važno vprašanje, ali sme splošno-upravna ali policijska oblast neposredno uveljaviti svoj imperij nasproti društvom, ki se ustanovijo po predpisih uredbe o društvih slušateljev na univerzah, tako da sme izvrševati to oblast edinole na podstavi splošne svoje pristojnosti, ne pa po posebnih predpisih zakona o društvih, shodih in posvetih. Na tem področju je za društva slušateljev univerz edina oblast univerzitetna uprava.

To je za omenjena društva velika olajšava zaradi tega, ker je splošno upravna oblast ali policija pri svojih nadzorstvenih ukrepih praktično dolžna upoštevati okolnost, da je tudi univerzitetna uprava javna oblast, kar pomeni, da nasproti društvom slušateljev univerz splošno-upravna ali policijska oblast nima svojega preudarka, temveč je delovanje teh društev podstava preudarek univerzitetnih organov.

Uspeh Slovenskega kluba je tem večji, ker so se o danem primeru tudi neki teoretični upravni

prava izražali zelo skeptično in so zagovarjali stališče neomejene veljavnosti zakona o društvih, shodih in posvetih. Prepričevalni razlogi razsodbe Upravnega sodišča, ki naj si jih čitatelji še enkrat ogledajo v »Sloveniji«, v kateri smo to razsodbo objavili, kažejo, da je bilo stališče Slovenskega kluba utemeljeno, ker je slonelo na preudarku, da v pravni državi ne moreta obstajati sočasno dve, med seboj izključujoči se pravni normi.

Mali zapiski

Spomenica slovenskih žen

Slovenske žene, ki so med prvimi razumele zahteve sedanjih dni in spoznale nujnost združitve vseh narodnih sil, so nam poslale v objavo naslednjo spomenico:

Slovenske žene imamo v teh usodnih trenutkih za nujno dolžnost, da poudarimo svojo edinstvo v vprašanjih, ki zadevajo koristi našega naroda in naše države, in da s to edinstvo manifestiramo za svojo narodno državo, v kateri vidimo edini priložni okvir za svojo narodno rast, edino poročilo za svoj politični, gospodarski in kulturni razvoj. Sprito resnosti položaja hočemo usmeriti svoje delo za narod tako, da bo mogoče obiti vsa trenja ter delati skupno za skupne koristi.

V nas je svetel spomin na čas ob majniški deklaraciji, ko so slovenske žene s čudovitim pogumom in vztrajnostjo pomagale graditi našo novo državo Jugoslavijo, ki jo moramo in hočemo z delom utrjevati in ohraniti sebi in svojim potomcem.

V Ljubljani, dne 30. marca 1939.

Tej spomenici se je doslej pridružilo 66 ženskih društev in žensko članstvo 185 mešanih organizacij, ki so prepričane, da se ji bodo pridružila še ostala ženska združenja.

Jugosloveni in valovi

Novosadski jugoslovanski dnevnik »Dan« nam kaže te dneve na poljski zgled, češ kakšen val patriotizma da je v teh dneh zajel vso Poljsko, pa pravi, da mora tak val zajeti tudi vso Jugoslavijo, vse njene narode in sloje in stanove.

Zdi se nam sicer, da »Dan« ni pokazal niti Ukrajincev niti Belorusov niti Litovcev, ko je zapisal zgorajšnje »ugotovitve« o Poljski. Toda o tem se ne bomo prerekali. Ker pa poznamo jugoslovensko centralistično miselnost »Dneva«, se nam zdi po pravici, da bi »Dan« hotel, naj zajame val centralizma vso Jugoslavijo, vse njene narode in sloje in stanove. Kajti najlepša in najbolj naravnost vodi pri nas k domoljubju — namreč k takemu brez »zarade«! — tista pot, ki vodi zoper jugoslovenstvo in njegov nacionalni centralizem. Če bi bilo »Dnevu« do njega, bi moral pač sploh — prenehati.

400.000 dinarjev za planinski dom

Neko turistično društvo v Mavrovih Hanjih je postavilo za olajšavo pristopov na Šaro, Korab, Bistvo in Govedarnik v Južni Srbiji planinski dom. V ta namen je dobilo od države veliko podporo 400.000 dinarjev.

Slovensko planinsko društvo ima nad 50 koč in domov, pa je moralo vse brez izjeme postaviti iz lastnih sredstev, in če hoče kaj novega postaviti, se mora zmeraj pošteno zadolžiti. Srbsko planinsko društvo ima sicer veliko število členov, vendar pa očitno nima veselja, da bi svoje dohodke porabljalo za take namene. Kakor kaže zgorajšnji primer, mu tega tudi treba ni.

Vabilo

Naročnike, ki tega še niso storili, prosimo, da nam čim prej nakažejo naročnino. Kdor bi ne imel položnice, jo dobi na vsaki pošti. Nanjo naj napiše na za to določenih mestih številko našega poštnege čekovnega računa — 16.176 — in naslov: Uprava tednika »Slovenija«, Ljubljana. Kdor položnico že ima, pa je ne rabi, naj jo shrani, ali še bolje: pridobi naj listu novega naročnika. Denar se lahko nakaže tudi s pošto nakaznico. Ustrezno nam je tudi z naslovi oseb, o katerih je pričakovati, da se bodo naročile, če jim pošljemo list na ogled. Kdor ne misli postati naročnik, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Opozarjajte svoje prijatelje in znance na »Slovenijo«!

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.